

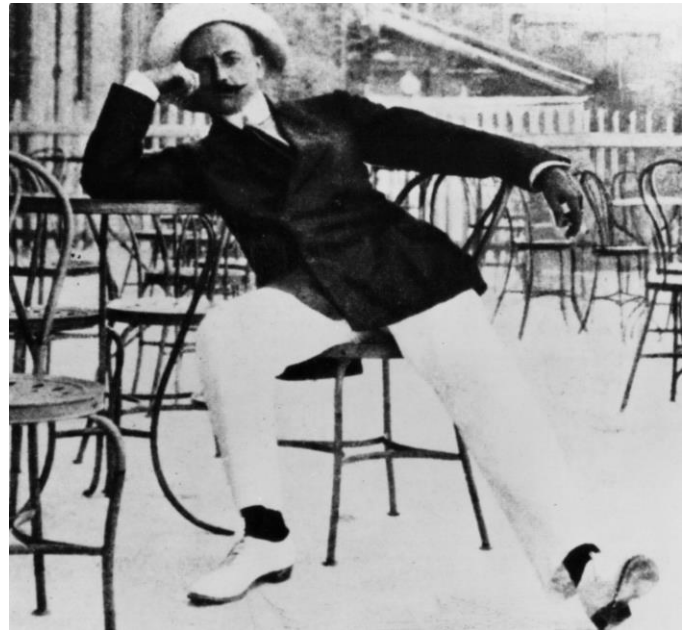
Nicolae TZONE

„Prietenul nostru F. T. Marinetti”. De la Le Figaro la Democrația, de la Biblioteca modernă la Contemporanul

Că Jean Moréas a publicat, în 1886, manifestul „Le Symbolisme”, în suplimentul literar al ziarului parizian **Le Figaro**, nu i-a scăpat lui **Filippo Tommaso Marinetti**. Așa că, în 1909, la 20 februarie, el, «care pe atunci copia chelia inspirată și bărbuța mefistofelică a divinului D’Annunzio, editează *urbi et orbi* primul manifest futurist adresat „către toți oamenii vii ai pământului”», nu altundeva decât în marea publicație franceză. Faptul că Manifestul futurist se publica în aceeași zi la Paris, dar și la Craiova, în revista autohtonă **Democrația**, deja tradus în limba română, intriga, ba chiar părea că ține de-a dreptul de magie. Cum de-a fost posibil așa ceva? Am putea spune, în glumă și nu prea, că, totuși, Europa era mică! Dar realitatea este că Europa era, cum este și astăzi, un continent uriaș. Am putea adăuga, cu îndreptățire: în 1909, Europa se deschidea și spre periferiile sale, din moment ce, în același an, 1909, Blériot, care zburase deja peste Canalul Mânecii, zbură, demonstrativ, și la București. Foarte târziu s-a arătat, de către cecetătoarea Mădălina Lascu, că nu a fost vorba de nicio minune, de nicio vrajă, ci doar de diferența de datare a calendarului între Franța și România. Deși datele coincid: 20 februarie 1909, în realitate decalajul temporar efectiv între Paris și Craiova este de două săptămâni. Deci 20 februarie 1909 la Paris era altceva decât 20 februarie în Oltenia strămoșească. Realitatea nu ne poate împiedica însă să așezăm alături în istoria modernismului european celebra publicație Le Figaro și Democrația. Clar este că Marinetti era, în 1909, cunoscut relativ

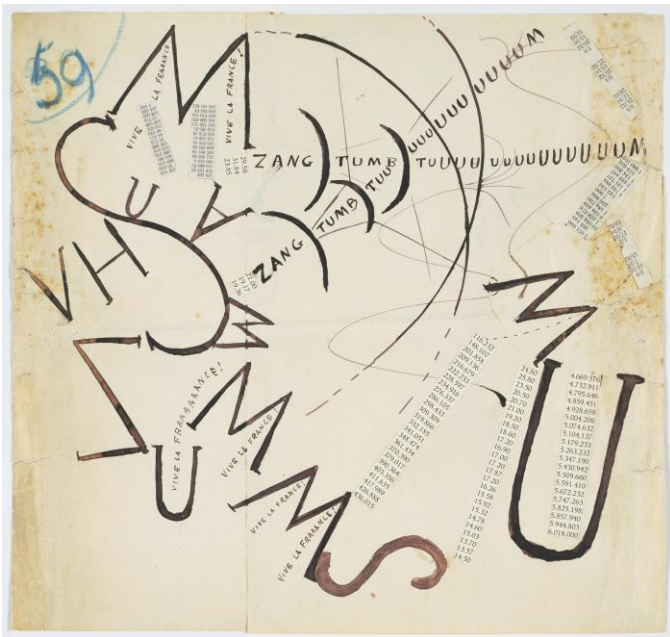
bine în România. Dacă nu am notat cumva greșit data publicației: Universul Literar, anul XXIV, no. 39, luni, 25 septembrie 1906, pag. 3-4, înseamnă că deja trecuseră patru ani de când românii putuseră citi un articol ce i-a fost dedicat, chiar cu numele lui, „F. T. Marinetti”, la rubrica „Oameni iluștri”:

« Suntem fericiți că, mulțumită unor amici din Italia, putem da azi biografia celui mai talentat scriitor tânăr, italian, director al frumoasei reviste „Poesia”, care apare la Milano, și unde se întâlnesc toate penele ilustre ale scriitorilor moderni din omenirea întreagă.

F. T. Marinetti s-a născut la 22 Decembrie, 1878, în Alexandria din Egipt. Deși a văzut lumina în lună friguroasă de iarnă, însă scrierile sale au căldură de Africa. La 1895 fondă revista „Papyrus”, însă publicarea ei fu întreruptă spre a-și urma poetul studiile la Sorbona în Paris. Ca secretar la „Antologie Revue” scrisese două poeme, cari fiind apreciate de Catul Mendes și de Gustav Kehan, directorii revistei „*Samedis Littéraires*”, au fost declamate de Sarah Bernhardt, în teatrul său de la Paris. F. T. Marinetti este licențiat în drept de la universitatea din Geneva, însă iubind foarte

mult literatura, a fost în mai multe rânduri director, redactor și colaborator la următoarele reviste: „La Plume”, „La Revue d'art dramatique”, „La Revue Franco-allemande”, „Le petit bleu”, „La vogue”, „La critique internationale”, „Il Marzocco”, „La ransegna moderna”, „La Gazzetta dell' Emilia”, „The literature” etc. / În afară de aceasta, el a ținut mai în toată Italia și Franța conferințe literare. Declamă și comentează pe toți poeții: Baudelaire, Mallarmé, Verlaine, Maeterlinck etc. Dar nu despre ce au scris alții voim a vorbi noi aci, ci despre operele originale ale tânărului poet, opere care i-au asigurat locul cel mai de onoare printre scriitorii moderni.

După la „Conquête des étoiles” și „Destruction”, scrise „Le roi Bombace”, care îi deschise largi nu numai coloanele tuturor revistelor, spre a-i lăuda opera literară, dar și ale teatrelor, spre a-i lăuda opera dramatică. În interesanta sa revistă „Poesia”, pe care aş dori s-o cunoască toată lumea cugetătoare, pune, anul acesta, întrebarea tuturor literaților: „Ce cugetă ei despre versul liber”? La care se grăbesc a-i răspunde nu numai prietenii săi, dar și toți aceia care au înțeles încordarea spiritului acestui ales poet, care face din noapte zi,

spre a se ridica cât mai sus în sferile înalte ale poeziei. Scrie tot așa de bine în limba sa natală, ca și în franțuzește; trăiește ca un visător și ideile și le așterne pe hârtie ca un filosof.

I s-a prezis de toată presa franceză și italiană un viitor strălucit în arta dramatică. Noi îi urăm tot succesul, în splendida sa carieră artistică și îi cerem a pune în scenă și ceva de la noi. Desigur că, deștept și întreprinzător cum este, ar ști să aleagă; căci cine nu știe că din orice inimă latină se poate trage izvoare nesecate de pasiuni mari, de înaltă și curată poezie. Așteptăm.»

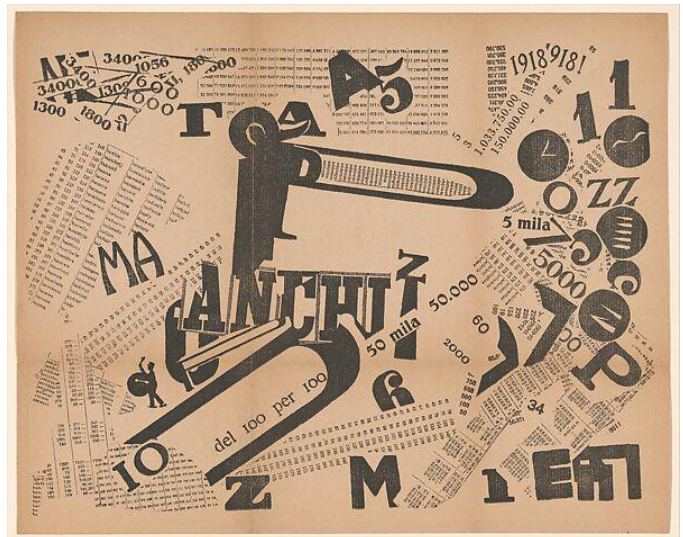
Geo Șerban, într-o investigație cu subiectul identic cu cel al demersului nostru de acum, publicată în revista *Contrapunct 2*, referitor la acest articol din *Universul Literar*, semnat „S”, menționa că „poetesa locală Smara, veche și apoteotică popularizatoare a producțiilor marionetiste în lumea bucureșteană [...] nu-și precupețea epitetele per uasive”. Tot Geo Șerban semnaleză că volumul lui Marinetti „*Toți zeii se duc...*” ocazională un sintetic profil în ziarul „*Viitorul*” (II, 337, 16/30 octombrie 1908), și reproduce o parte a acestuia:

„De la început, bizarul autor al acestei cărți – care, în precedentele-i vol ume s-a arătat cu desăvârșire independent, refractar oricărei reguli în versificație, apărător al versului liber, sincer până la brutalitate, sensual, cu o imaginație puternică, exaltată parcă de căldura soarelui african, căci poetul e născut în Cairo, – se declara prieten și admirator al lui d’Annunzio! Cu mână măiastră însă, îl dezbrăca de tot fastul cu care e înconjurat, îi scoate aureola de raze și, cu abilitatea unui chirurg, disecă personalitatea complexă a acestui mistificator genial... descendent al lui Cagliostro și Cassanova, al atâtor aventurieri italieni”.

Revenind la apariția în Democrația a Manifestului futurist, trebuie să ne oprim asupra lui Mihail Drăgănescu, cel care îl publică și traduce, dar și cel care se află în dialog nemijlocit cu Marinetti.

O coincidență am putea numi faptul că el s-a născut la Giurgiu, orașul unde, în 1895, se născuse și Ioan Eugen Iovanache, care-și va semna poemele mai întâi în Simbolul, „I. Iovanaki”, apoi va adopta semnătura, definitivă, Ion Vinea. De altfel, ne este la îndemână o „fișă biografică” a acestuia, redactată de Vasile Alecsandrescu, directorul revistei Biblioteca modernă: „Avem mulți tineri de talent, dar puțini sunt ale căror talente să fie multiple și variate ca ale lui Mihail Drăgănescu. Despre omul acesta putem spune, cu drept cuvânt, că are mai multe coarde la vioară, și toate de prima calitate: bun avocat, scrie admirabil proză și versuri, compozitor apreciat și excelent pictor diletant. / Fire neastâmpărată, ca toate firele de elită, vrea să treacă prin toate, vrea ca tot ce visează creierul său plin de iluzii și bogat în concepții, să le traducă în fapte” [Biblioteca modernă, nr. 4 (16), din martie 1909]. Pe pagina a treia a revistei Democrația se reproduce un portret al lui Marinetti, cu mențiunea: «Desemn de pictorul Grandi/ din volumul „Il poeta Marinetti”, de Tullio Panteo», după care, sub titlul „O nouă școală literară”, sunt reproduse un scurt text redacțional: «Domnul F. T. Marinetti strălucitul poet italo-francez, directorul revistei internaționale „Poesia” din Milano, ne trimite o scrisoare de a adera la fondarea unei noi școli literare sub numele de „Futurisme”, însoțită de un Manifest, și ale căror traduceri le dăm aci, împreună cu părerile noastre» și amintita scrisoare: «„Poesia”/ Rassegna internazionale/ Milano, Via Senato,

/ Scumpul meu confrate,/ Vă rog să binevoiți de a-mi trimite părerea D-voastră, asupra **Manifestului viitorimei** și adesiunea D-voastră totală sau parțială. / În așteptarea răspunsului D-voastră, care va fi publicat în „Poesia”, vă rog să primiți mulțumirile mele anticipate și omagiile profundei mele admirațiuni. / F. T. Marinetti.»

Urmează manifestul în sine, tradus pentru prima dată în română: «Manifestul Viitorimei/ 1. - Noi vom cânta iubirea pericolului, deprinderea energiei și a semeției./ 2. - Elementele esențiale ale poeziei noastre vor fi: curajul, îndrăsneala și revolta./ 3. - Literatura având până aici ca măreție imobilitatea pansivă, extazul și somnul, noi voim a slăvi mișcarea agresivă, insomnia febrilă, pasul gimnastic, saltul periculos, palma și lovitura de pumn./ 4. - Noi declarăm că splendoarea lumii se îmbogățește cu o nouă frumusețe: frumusețea iuțelei. Un automobil de cursă cu coșul său ornat de groase urloaie ca balaurii cu gâfâiala isbucnitoare... un automobil mugind, care are aerul că fuge peste mitralie, este mai frumos ca Victoria de la Samothrace. / 5. - Noi voim să cântăm omul sburător, al cărui picior ideal străbate Pământul, aruncat el însuși pe cercul orbitei

sale./ 6. - Trebuie ca poetul să se jertfească cu căldură, cu izbucnire, cu mare revărsare, pentru a mări râvna înfocată a elementelor primordiale. / 7. - Nicăieri nu e mai frumos ca în luptă. Nu există cap de operă fără un caracter agresiv. Poesia trebuie să fie un asalt violent contra forțelor necu noscute, pentru a le soma să adoarmă dinaintea omului./ 8. - Noi suntem pe promontoriul extrem al secolelor!... La ce bun a privi înapoia noastră, din moment ce noi trebuie să desfundăm ușile misterioase ale imposibilului? Timpul și spațiul sunt moarte ieri. Noi trăim deja în Absolut, pentru că noi deja am creat eterna iuțeală a tot stăruitoare./ 9. - Noi voim a glorifica războiul - singura higiena a lumii - militarismul, patriotismul, gestul distractor al anarhiștilor, frumoasele idei cariucid și disprețul femeilor./ 10. - Noi voim a doborî muzeele, bibliotecile, a combate moralismul, feminismul și toate lașitățile oportuniste și utilitare./ 11. - Noi cântăm marile mulțimi agitate prin muncă, plăcere sau revoltă; izbitura multicoloră și polifonică a revoluțiilor în capitalele moderne! vibrațiunea nocturnă a arsenalelor și a șantierelor sub violentele lor lămpi electrice; gările lacome și mîncăcioase de șerpi cari fumegă; uzinele spânzurate în nori prin frânghiile fumurilor lor; punțile gimnasticilor ce sar peste o cuțitărie de torente luminoase; pacheboturile aventuroase ce pătrund orizontul; locomotivele cu piepturi mari, cari trope peste șine, ai căror enormi cai de oțel sunt înhâmați cu lungi țevi; și zborul alunecător al aeroplanelor, ale căror elice au țacănitoare, drapele și aplauzele mulțimei entuziaste.»

Pe marginea fiecăruia dintre cele 11 puncte se poate glosa în voie. Este cât se poate de clar că era cel mai radical manifest literar de până atunci. Influența lui a fost enormă și a

cuprins întregul mapamond. Orice fapt „nou” s-a mai întâmplat în anii următori în cultură a resimțit în coaste influența verbului lui Marinetti. Cine citește atent manifestele dadaiste ale lui Tristan Tzara nu poate să nu observe că, în conținutul lor, au unele „răspunsuri” punctuale la Manifestul futurismului. Chiar *Primul manifest al suprarrealismului al lui André Breton* se resimte în privința aceasta. Cuvinte precum: „energie”, „revoltă”, „viteză” devin de neocolit în orice întâmplare care se înscrie în aria avangardei.

Manifestul în sine este blindat cu formule memorabile, veritabile „mitraliere” pentru obișnuințele pășuniste ori pentru somnolențele academice. Sonoritatea lor sfârșie ca fierul încins lipit de carne: „Un automobil de cursă [...] este mai frumos ca Victoria de la Samothrace”; Noi suntem pe promontoriul extrem al secolelor! [...] Timpul și spațiul sunt moarte ieri. Noi trăim deja în Absolut, pentru că noi deja am creat eterna iuțeală a tot stăruitoare”; „Noi voim a doborî muzeele,

bibliotecile, a combate moralismul, feminismul și toate lașitățile oportuniste și utilitare”. Niciodată, până la publicarea acestui text, nu se mai auzise, exprimate cu maximă rigoare, idei atât de violente. Răspunsul lui Mihail Drăgănescu e unul uimitor de ferm, de inteligent, și credem că ar trebui redat circuitului cultural. Reproducem câteva pasaje din el:

“Scumpe confrate, Noi nu putem decât să vă admirăm voința de a inviora arta, dându-i vigoarea tinereții voastre actuale, îngropând imobilitatea pansivă și bolnăvicioasă a unora dintre poeți. Totuși fiind puncte destul de curioase în manifestul Viitorimei pe cari poezia în general cred că nu le poate concepe, noi nu ne putem uni în totul cu ideile cuprinse în incendiul bilul vostru manifest./ Nu pot să vă trimet părerea mea, fără a atinge o chestiune care privește țara mea, deoarece iubesc patriotismul pe care-l iubiți și voi./ Voi v-ați plictisit de mulțimea muzeelor, bibliotecilor și antichităților voastre, și noi Românii nu avem aproape nici un muzău, aproape nici o bibliotecă. Voi aveți prea mulți profesori, prea mulți arheologi, ciceroni și anticari. Noi, vai! aproape nu avem nici unul, suntem o sărmană țară tânără. Abia ieri scăpată de sub jugul Otoman și Fanariot, ne formăm azi și încă nu avem o artă proprie care să sguđuie până-n depărtatele voastre țări occidentale”.

Preluat din Expres Cultural nr 4 Aprilie 2024

Foto- Internet

Saga 2024

